

Våra politiker låter Moder Svea driva vind för våg

av Bengt-Åke Wennberg

Politiken har slutat att vara politik och blivit ett ytligt skådespel för folket, [skriver Sven-Erik Liedman i en artikel i DN 11.7 2013](#). Jag håller med honom. Jag tycker det är värre än så. Politikerna har enligt min mening missförstått sitt uppdrag. De lämnar moder Svea åt sitt öde. Hon driver nu vind för våg och kan gå på grund när som helst. Min kritik gäller alla politiker från höger till vänster. Jag skall i denna blogg förklara hur och varför, genom att använda det politiska samtalet om vårt försvar som exempel.

Jag börjar med att citera Sven-Erik Liedman

Den politiska debatten har kommit att domineras av en tyst marknadslogik medan ideologin reduceras till jippon och tomma fraser.

Man har sedan 2010 satsat 350 miljoner kronor för att rekrytera personal till det nya yrkesförsvaret med mycket klent resultat. I en intervju i Studio Ett den 11.7. 2013 om Försvarsmaktens

rekryteringsproblem och kommunikationsstrategi konstaterar forskaren vid Göteborgs Universitet, Karl Ydén, att det är tveksamt om en myndighet som arbetar på allmänhetens uppdrag kan uppfatta sig som ett företag som skall "sälja in sig på marknaden". Det blir helt gålet. Man väljer inte försvaret för att det är ett bra kneg utan för att landet Sverige är värt att försvara.

När våra nya svenskar med rätta frågor om ideologin bakom försvaret talar arbetsgivaren om duschmöjligheter och omklädningsrum. Man tonar ner vapenanvändningen och våldet trots att det är därför försvaret finns till. Allt för att göra "jobbet" så attraktivt som möjligt.

Avsaknaden av idé väcker frågor. Politiska frågor. Skall vi verkligen ha ett försvar med människor som är tveksamma till att använda våld om det skulle gälla, det vill säga om en annan makts styrkor och andra politiska viljor skulle hota vårt land?

Jag förstår väl de tänkbara soldaternas och allmänhetens tveksamhet till att engagera sig i försvaret. Sedan första världskriget har krig och soldatyrket allt mer råkat i vanrykte. Det är inget vi vill tänka på eller ens diskutera. Men vårt försvar har aldrig varit ämnat för krig utan sett som sin uppgift att vara så starkt att det kan avskräcka en angripare.

Men politikerna har omärkligt bytt fot. De tillåter nu att vi är i krig i Afghanistan – varför då? Jag tror inte den svenska allmänheten fattat vad som hänt. Och det är politikernas fel.

Nu leker marknadskommunikatörerna med orden. En insatsorganisation är inte längre ett försvar. Det är ett litet företag med yrkessoldater som skall sättas in i ett krig som vi vill undvika. Vem har bestämt det och varför? Men inte nog med det – nu säger man att det kommer att ta minst tio år innan denna styrka är operabel. Mina sagesmän säger att den aldrig kommer att bli det med den takt som rekryteringen och uppbyggnaden nu har. Misslyckandet är ett faktum.

Summa summarum. Jag anser i likhet med Sven-Erik Liedman att det stora felet ligger i att en svensk myndighet som vår Försvarsmakt aldrig kan få behandlas som om den vore ett företag. Den är vår gemensamma trygghet om det oönskade skulle hända. Den kräver samhällsengagemang och solidaritet. Detta uppstår inte genom ökade premier och bättre arbetsförhållanden. Snarare tvärtom. Karl Ydén har rätt i att sådana signaler bara väcker misstänksamhet.

Genom att göra försvaret till ett företag har Sverige som land samtidigt förlorat sitt försvar. Försvarstanken har blivit avskild från landets ideologi. Försvaret har, som regeringen mycket riktigt påpekar, gjorts till ett särintresse. Det är inte längre förankrat i folkdjupet. Det är något man köper och säljer. Det är något man måste rekrytera folk till – inte något man ställer upp på.

Men man glömmer att ett land utan försvar är ett lockande byte. Norge, Danmark, Polen, Estland, Lettland och Litauen hamnade i denna situation under andra världskriget. Sverige klarade sig. Det kunde vi då vara stolta över. Men vad kan vi nu vara stolta över? Ingenting!

Felet ligger, precis som Sven-Erik Liedman påpekar, i att politiken blivit ett skådespel och styrs av en marknadslogik snarare än en politisk logik. Försvaret är bara ett av många offer på detta altare. Politikerna har som jag ser det grovt missförstått sitt uppdrag. De är ingen koncernledning för aktiebolaget Sverige. De skall inte bestämma över oss. De är våra folkvalda representanter som skall se till att de politiska frågor som behöver bli behandlade också blir korrekt och ingående behandlade och inte styrs av personliga ambitioner, sär- och vinstintressen och korrupktion.

Politik finns inte automatiskt i människors huvud. Politiken skapas genom de politiska samtal som förs. Hur detta samtal förs har politikerna ansvar för. De har därför också ansvar för de resonemang som uppstår i det politiska rummet. Just nu är emellertid den politiska arenan ett gapande tomrum, ett svart hål, som enligt Sven-Erik Liedman fylls av den gamla mossiga ideologi som Sverigedemokraterna företräder och som de har hämtat från Teodor Holmbergs gamla landsbygds- och bruksorts-Sverige. Vill vi verkligen ha det så? Är det denna sorts politiker vi kan ha förtroende för?

Jag tar återigen försvaret som ett konkret exempel: De politiska frågor på försvarsområdet som vi medborgare förvägras ta ställning till kan enkelt uttryckas så här:

Är Sverige som nation värt att försvara? Nu när vi inte har ett värnpliktssystem är det då ändå politiskt rimligt för oss medborgare att bidra till försvaret – inte bara att betala vad det kostar utan också att personligen ställa oss till förfogande om det oönskade och otänkbara skulle inträffa? Kan vi på annat sätt ställa upp? Eller är den allmänna meningen att vi när olyckan är framme bara skall ge upp och hoppas på

en eventuell ockupationsmakts välvilja? Så som hände i Norge, Danmark, Polen, Lettland, Estland och Litauen.

Skall vi acceptera att soldatyrket är på dekis? Skall vi acceptera att det snart inte finns pengar för att öva och att man snart inte heller har tillräcklig materiel och användbara installationer kvar att öva i och med? Skall vi acceptera att det uppenbarligen inte finns någon framtid för soldaten i det civila livet eftersom man i det civila livet har så låg uppfattning om vad soldaterna faktiskt kan? Vårdförbundet anser exempelvis att soldaterna inte ens duger att köra ambulans som semestervikarier trots att det är vad de gör i Afghanistan och vad de skall göra om det blir krig.

Jag tycker att det fortfarande är rimligt att begära att Försvarsmakten och försvarsviljan precis som förr finns inbäddat i hela vårt samhälle och vår kultur genom att våra soldater också kan och får bidra till det civila samhället med sina kunskaper. Vi hade faktiskt ett indelningsverk en gång i tiden – långt före värnpliktsystemet – som utvecklade hela vårt samhälle på ett positivt sätt. Man byggde också en gång Göta Kanal med fortifikationsförvaltningen och med militär hjälp. Men jag kan ha fel. Tala då om det för mig.

Är vi beredda att som medborgare stötta och stödja "det nya försvaret", eller tycker vi inte att det alls behövs? Håller vi alla med om att det inte finns några hot att försvara oss mot? Kan vi tro på att världen omkring oss är och förblir god och att vi skall möta eventuella angripare med blommor och hurrarop som man på sin tid gjorde i Sudetlandet. Detta är politiska och inte företagsfrågor. De måste behandlas i politiska samtal – inte förvrängas i en pervers marknadskommunikation.

Min poäng är att de politiska svaren på ovanstående frågor numera är oklara. Det finns många djupt kunniga debattörer som kan belysa de militära och säkerhetspolitiska sakfrågor det handlar om. De finns både i samhället, inom Försvarsmakten, i regeringen och i de politiska partierna. [Claes Arvidssons debattartikel i Svenska Dagbladet](#) visar detta.

Men det är inte det debatten skall handla om. Det politiska uppdraget är inte att sätta sig i militärens ställe och vara försvarsanalytiker. Det politiska uppdraget för envar medborgare är att få igång en seriös politisk diskussion som kan ligga till grund för och förankra de militära beslut som skall och måste fattas.

Världen har dramatiskt förändrats sedan vår försvarsstrategi en gång formades. Därför måste dessa frågor på nytt politiskt utforskas. Men politikerna duckar inför svårigheterna. De förvägrar oss medborgare denna diskussion. De ser sig som en koncernledning som kan sköta Sverige som ett bolag där vi medborgare är anställda och kunder.

Men försvaret av Sverige, såväl som många andra politiska frågor, passar inte in i sådana förenklade nyliberalistiska tankemönster eftersom alla lösningar som kan tänkas *kräver ett medborgarengagemang* för att lyckas.

Dagens politiska frågor lämpar sig också dåligt för de enkätundersökningar som SVT och SR älskar att göra. Frågorna kan inte besvaras med kryss i rutor. *De handlar om vår solidaritet mot varandra och mot Sverige som land – snarare än vad vi tycker om den ena eller andra organisations- eller finansieringslösningen.*

Tiderna är så förändrade sedan andra världskriget att våra politiska frågor måste bearbetas på ett nytt sätt. Demokratien måste få ett nytt liv. Vi lever inte längre i ett samhälle där kungar, finansmän och experter kunde besvara de politiska frågorna för oss och ge oss lösningarna. Spåren av sådana hierarkiska styrmodeller förskräcker.

Politisk medvetenhet uppstår inte automatiskt. De politiska frågorna måste väckas, utvecklas och preciseras av oss medborgare. Dagens demokrati kräver att vi medborgare är med och diskuterar, och får ge våra synpunkter och tankar, innan de politiska linjerna fastställs. Nu spänner man kärran framför hästen. Politiska samtal måste precis som vid förra sekelskiftet organiseras och möjliggöras – inte tystas ner. Av detta finns inte ett spår i svensk demokrati.

Detta är katastrofalt när det handlar om för oss medborgare så viktiga politiska frågor som arbetslöshet, äldrevård, skola och försvarsmakt. Vi vanliga medborgare blir därmed lika uteslutna ur det politiska samtalet som arbetarna en gång var i början av 1900-talet.

I stället för att navigera moder Sveas i en orolig och osäker omvärld sitter politikerna och spelar jazz på fördäck. Därmed leder deras åtgärder till motsatsen av vad man förväntar sig.

Vad ser du som möjligt för dig att bidra med i dina samtal för att förändra det politiska samtalet och fördjupa förståelsen för att ha – eller inte ha – en försvarsmakt som värnar den svenska demokratin och friheten.

Referenser

Arvidsson C (2013): ÖB på teflonkurs inför Almedalen. SvD 2013-07-07.

<https://www.svd.se/ob-pa-teflonkurs-infor-almedalen>

Liedman S-E (2013): När politiken blir ett skådespel. Dagens Nyheter. 2013-07-11

<https://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/sven-eric-liedman-nar-politiken-blir-till-skadespel/>